

Utrikesutskottets betänkande 2019/20:UU9

Nedrustningsfrågor

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande ett antal motionsyrkanden om nedrustningsfrågor. Samtliga motionsyrkanden avslås.

I betänkandet finns två reservationer (V) och fyra särskilda yttranden (S, M, SD, C, KD, L, MP).

Behandlade förslag

Sex motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Nedrustning	5
Införelse av kärnvapen	11
Motion som bereds förenklat.....	12
Reservationer	13
1. Nedrustning, punkt 1 (V).....	13
2. Införelse av kärnvapen, punkt 2 (V).....	14
Särskilda yttranden	16
1. Nedrustning, punkt 1 (S, MP).....	16
2. Nedrustning, punkt 1 (M, KD, L).....	16
3. Nedrustning, punkt 1 (SD).....	17
4. Nedrustning, punkt 1 (C).....	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nedrustning

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:775 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3,

2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 7,

2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 14 och

2019/20:3287 av Laila Naraghi m.fl. (S).

Reservation 1 (V)

2. Införsel av kärnvapen

Riksdagen avslår motion

2019/20:3273 av Laila Naraghi m.fl. (S).

Reservation 2 (V)

3. Motion som bereds förenklat

Riksdagen avslår motion

2019/20:2065 av Kalle Olsson m.fl. (S).

Stockholm den 16 april 2020

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Pyry Niemi (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Lars Adaktusson (KD), Fredrik Malm (L), Tobias Andersson (SD), Karin Enström (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), John Weinerhall (M), Anna Vikström (S), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Serkan Köse (S), Martin Kinnunen (SD), Mattias Bäckström Johansson (SD) och Annika Hirvonen Falk (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden om nedrustning från allmänna motionstiden 2019/20. Betänkandet fokuserar framför allt på Sveriges arbete för nedrustning av kärnvapen och förberedelserna inför FN:s översynskonferens om fördraget om icke-spridning av kärnvapen, det s.k. NPT-avtalet (Nuclear Proliferation Treaty).

Dåvarande utrikesminister Margot Wallström informerade den 16 maj 2019 utskottet om regeringens arbete med nedrustningsfrågor. Utrikesminister Ann Linde informerade den 8 oktober 2019 utskottet om regeringens ställningstagande till konventionen om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW).

Den 18 februari 2020 presenterade nedrustnings-ambassadör Ann-Sofie Nilsson, UD, regeringens förberedelsearbete inför översynskonferensen av NPT-avtalet. Ambassadör Lars-Erik Lundin informerade i februari 2019 utskottet om sin utredning av konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen om förbud mot kärnvapen.

Utskottets överväganden

Nedrustning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 1 (V) och särskilt yttrande 1 (S, MP), 2 (M, KD, L), 3 (SD) och 4 (C).

Motionerna

Moderaterna anför i motion 2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 7 att Sverige, för att på bästa sätt bidra till kärnvapennedrustning, bör driva en linje som syftar till att främja och värna existerande processer, såsom avtalet om icke-spridning av kärnvapen (NPT) och den bredare NPT-regimen. Det är viktigt att det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT) kan träda i kraft och stärkas. Vidare anser motionärerna att det är angeläget att det avtal som reglerar konventionella stridskrafter i Europa (CFE) vidmakthålls och följs för att säkra ett tryggt och stabilt Europa. Även den olagliga spridningen av små och lätta vapen måste bekämpas, då sådana vapen skördar hundratusentals dödsoffer varje år.

Sverigedemokraterna understryker i motion 2019/20:775 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3 att internationella nedrustningsavtal som gynnar Ryssland och missgynnar demokratiska stater inte bör stödjas av Sverige. Sverigedemokraterna förespråkar avspänning och nedrustning av kärnvapen. Med dagens säkerhetspolitiska läge gäller det dock att vara pragmatisk och realistisk och därför ser motionärerna det som nödvändigt att åter få med denna aspekt i Sveriges säkerhetspolitiska planering och arbete.

Centerpartiet understryker i motion 2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 14 vikten av att fortsätta att förstärka det globala kärnvapennedrustningsarbetet med utgångspunkt i NPT-avtalet. För motionärerna är det viktigt att arbetet med nedrustning fortsätter, och de rustningskontrollåtgärder och förtroendeskapande arrangemang som finns måste upprätthållas och förstärkas.

I motion 2019/20:3287 av Laila Naraghi m.fl. (S) påtalas vikten av en internationell konvention som förbjuder kärnvapen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att spridningen av massförstörelsevapen är ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet. Utskottet vill därför inledningsvis, liksom motionärerna, understryka vikten av att Sverige även fortsättningsvis verkar för att de multilaterala icke-spridningsregimerna upprätthålls och

utvecklas. Målet är att bidra till en effektiv och verifierbar nedrustning och att förhindra att nya länder skaffar massförstörelsevapen.

Icke-spridningsfördraget, NPT

Utskottet anser, liksom försvarsberedningen (Ds 2019:8), att Sverige har ett fundamentalt intresse av att NPT-fördragets ställning som överordnat ramverk för global nedrustning och icke-spridning består. Fördraget är den centrala arenan för multilateral nedrustningsdiplomati och det är i en NPT-kontext som kärnvapenstaterna har gjort nedrustningsåtaganden. Vid NPT:s nästa översynskonferens är det därför av största vikt att resultat uppnås som bekräftar avtalets ställning och som banar väg för nya framsteg i avtalets genomförande, även avseende nedrustning.

NPT-fördraget förhandlades fram i slutet av 1960-talet för att möta utvecklingen med ökad kapprustning samt hotet om att kärnvapen skulle spridas till fler länder utöver de fem som redan hade skaffat dem. Fördraget antogs i FN 1968 och trädde i kraft 1970. Antalet kärnvapenstater begränsades till de fem stater som hade provsprängt före den 1 januari 1967. Dessa fem stater åtog sig att nedrusta medan övriga statsparter åtog sig att inte skaffa kärnvapen samt att acceptera kärnämneskontroll enligt IAEA:s standard. Samtliga statsparter skulle ha rätt till kärnteknik för fredlig användning. Detta brukar kallas NPT:s tre pelare – nedrustning, icke-spridning och fredlig användning av kärnenergi.

Fördraget kan ses som ett framgångsrikt normativt ramverk som i stort har förhindrat spridning av kärnvapen till nya länder och aktörer. Dock har icke-statsparterna Indien, Pakistan och Israel skaffat kärnvapen efter fördragets ikraftträdande. Nordkorea var statspart till fördraget fram till 2003, då landet drog sig ur och därefter utvecklade ett kärnvapenprogram.

Översynsarbetet inom NPT-fördraget pågår i femårscykler, med minst tre möten i förberedande kommission mellan varje översynskonferens. Nästa översynskonferens var planerad att äga rum i New York den 27 april–22 maj 2020 men har senarelagts på grund av coronapandemin. Det har ännu inte beslutats om något nytt datum.

Statsparterna har lyckats att enas om konsensusresultat vid tre av de nio översynskonferenser som har ägt rum, och det skedde 1995, 2000 och 2010. Vid översynskonferensen 1995 beslutades också att fördraget, som ursprungligen hade en giltighetstid på 25 år, skulle förlängas på obegränsad tid. Nedrustning har varit det mest utmanande området att enas om. År 2000 förhandlades tretton politiskt bindande nedrustningssteg fram och 2010 antogs ett slutdokument med konsensus som innehöll en handlingsplan för de tre pelarna omfattande 64 punkter.

Det framgick av nedrustningsambassadör Ann-Sofie Nilssons föredragning för utskottet den 18 februari att flera faktorer bidrar till de motsättningar som råder mellan fördragets parter. Det handlar bl.a. om att kärnvapenstaternas genomförande av de överenskomna nedrustningsåtagandena har uppvisat

brister, att flera stater som innehar kärnvapen står utanför NPT, att vissa icke-spridningsfrågor inte är lösta, att den konferens om en zon fri från kärnvapen och andra massförstörelsevapen i Mellanöstern som beslutades 1995 kunde hållas först 2019 (dock utan deltagande av Israel) samt att arbetet i multilaterala nedrustningskonferensen (CD) i Genève har gått i stå.

Utskottet konstaterar att en urholkning på senare år av respekten för multilateralismen och den regelbaserade världsordningen ytterligare har försvårat samarbetet. Vidare är samarbetsklimatet dåligt mellan flera av kärnvapenstaterna, inte minst mellan Ryssland, Kina och USA. Utskottet konstaterar att rustningskontrollavtalet (INF) övergavs av parterna 2019 och att framtiden för det s.k. Nya startavtalet som löper ut 2021 i nuläget är oklart. Startavtalet är ett bilateralt fördrag mellan USA och Ryssland för reduktion av antalet strategiska vapen.

Trots detta bedömer regeringen att icke-spridningsfördraget, som fyller femtio år i år, överlag kan ses som en framgång och har skapat förutsättningar för att förhindra spridning av kärnvapen till nya länder och aktörer. De flesta statsparterna anser fortsatt att den nationella säkerheten främjas av icke-spridningsfördraget. Det kan också konstateras att den totala mängden kärnvapen kraftigt har reducerats sedan kalla krigets toppnotering om ca 70 000 till ca 14 000 i dag.

Nedrustningsambassadören redogjorde också för arbetet med det s.k. Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning som dåvarande utrikesminister Margot Wallström informerade utskottet om i maj 2019. Initiativet lanserades i juni 2019 i samband med ett ministermöte som ägde rum i Stockholm med deltagande av ytterligare 15 nedrustningsengagerade icke-kärnvapenstater. De övriga länderna som deltog vid mötet och som ingår i initiativet är Argentina, Etiopien, Finland, Indonesien, Japan, Jordanien, Kanada, Kazakstan, Nederländerna, Nya Zeeland, Norge, Republiken Korea, Schweiz, Spanien och Tyskland.

Stockholmsinitiativet handlar om att länderna arbetar tillsammans för att skapa politiskt tryck och engagemang i nedrustningsfrågan inför och i samband med NPT:s översynskonferens som var planerad till våren 2020. Initiativet består av en politisk dimension för att stärka nedrustningsprocesser tillsammans med en konkret ansats om nödvändigheten av att finna vägar för att genomföra redan gjorda åtaganden. Det är ett försök att uppnå konkreta framsteg vid översynskonferensen genom att anta en ansats om att driva genomförandet av åtgärder som bedöms vara möjliga i rådande säkerhetspolitiska klimat, s.k. ”stepping stones”. De kan i sin tur bidra till att reducera dagens förhöjda risker, förbättra samarbetsklimatet och stärka förtroendet stater emellan.

Ett andra möte på ministernivå ägde rum i Berlin den 25 februari. Där presenterades en politisk deklaration med förslag till åtgärder, i form av ovan nämnda ”stepping stones”. Dessa handlar bl.a. om åtgärder för ökad transparens vad gäller kärnvapendoktriner, reducerad risk för kärnvapen-användning, förbättrad kärnvapenverifikation samt vikten av att hantera frågan

om kärnämnen som kan användas för kärnvapenproduktion. En intensifierad dialog med kärnvapenstaterna och den bredare kretsen av statsparter kommer att genomföras inom ramen för initiativet, före översynskonferensen.

Utskottet betonade i betänkande 2018/19:UU12 vikten av att arbetet med översynskonferensen förankras parlamentariskt. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet nedrustningsambassadörens redovisning av regeringens förberedelsearbete inför översynskonferensen och att tre ledamöter från utskottet har inbjudits att delta i den svenska delegationen till mötet. Utskottet beklagar att FN har tvingats att skjuta upp konferensen till följd av coronapandemin, men förutsätter att regeringen i den mån det är möjligt med hänsyn till de restriktioner som följer av pandemin använder tiden fram till dess att konferensen genomförs för att förankra och fördjupa arbetet med Stockholmsinitiativet.

Utskottet vill också understryka vikten av att Sverige stöder det internationella atomenergiorganets (IAEA) arbete. Med sitt uppdrag att säkerställa att kärnämnen inte missbrukas för militära ändamål har IAEA en central roll för global icke-spridning. IAEA:s verksamhet omfattar icke-spridning av kärnvapen men också att bevaka staters rätt att använda kärnteknik för fredliga ändamål. IAEA:s arbete handlar till stor del om verifikation av att stater lever upp till sina förpliktelser under icke-spridningsavtalet NPT, och då särskilt Iran, Nordkorea och Syrien, vilka är stående agendapunkter för styrelsen. Utskottet noterar att regeringen i utrikesdeklarationen som presenterades för riksdagen den 12 februari betonar att efterlevnaden av kärnenergiavtalet med Iran (JCPOA) är en central fråga för IAEA.

Utskottet konstaterar att Sverige under 2019/2020 för första gången är ordförande för IAEA och att regeringens övergripande ambition för ordförandeskapet är att säkerställa organisationens fortsatta oberoende, professionella och tekniska karaktär och att skydda IAEA från otillbörlig politisk påverkan och splittring.

Utskottet vill också betona Sipris roll i nedrustningsarbetet och understryka vikten av tillgång till oberoende data, analys och rekommendationer om väpnade konflikter, militärutgifter och vapenhandel samt nedrustning och rustningskontroll.

Utskottet vill understryka att Sverige även fortsättningsvis bör vara aktivt i det internationella arbetet med att höja säkerheten kring farliga radiologiska ämnen och kärnämnen i syfte att förhindra spridning till exempelvis terrorister. Ansträngningarna för att stärka det internationella samfundets möjligheter att verifiera olika former av kärnvapenedrustning, såsom övervakning av kärnsprängningar, bör också fortsätta. Utskottet konstaterar att det finns ett framförhandlat avtal om ett fullständigt provstoppsavtal som förbjuder alla provsprängningar av kärnvapen. Det är viktigt att detta avtal kan träda i kraft och stärkas.

Konventionen om förbud mot kärnvapen

Sverige deltog i den multilaterala förhandlingsprocess som i juli 2017 avslutades genom godkännande av en konvention som förbjuder kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) och röstade ja till konventionen vid omröstningen i samband med att förhandlingen avslutades. Samtidigt framhölls i en nationell röstförklaring att den antagna texten i vissa avseenden inte tillgodosåg svenska önskemål. Sverige deklarerade också att konventionen skulle bli föremål för regeringens fortsatta överväganden.

Regeringen beslutade den 30 oktober 2017 att tillsätta en utredning för att analysera konventionens innebörd och de konsekvenser som ett svenskt tillträde till konventionen kan komma att få för svensk säkerhets- och försvarspolitik. Utredaren, ambassadör Lars-Erik Lundin, redovisade utredningens bedömningar och rekommendationer för utskottet den 24 januari 2019. Utredarens sammanvägda bedömning var att Sverige varken bör tillträda eller underteckna konventionen i dess nuvarande form. Sammanfattningsvis grundar sig denna bedömning på att konventionen inte upprätthåller den standard som Sverige och många av dess partner har bidragit till att utveckla under 50 års nedrustningsarbete, bl.a. när det gäller behovet av verifikation. Utskottet redogjorde utförligt för utredarens och remissinstansernas synpunkter och för sin inställning till TPNW i betänkande 2018/19:UU12.

Utrikesministern informerade den 8 oktober 2019 utskottet om regeringens beslut att inte underteckna konventionen. Beslutet motiverades med brister i konventionen vad gäller relationen till icke-spridningsfördraget (NPT), avsaknaden av tydliga definitioner samt otillräckliga möjligheter att kontrollera efterlevnaden. Utrikesministern underströk dock att regeringen fortsätter att verka för ett förbud mot kärnvapen genom att delta som observatör i de fortsatta förhandlingarna om konventionen och därigenom söka påverka den i önskvärd riktning.

Utskottet stöder regeringens beslut att inte underteckna konventionen och utgår från att regeringen på lämpligt sätt informerar utskottet om de fortsatta förhandlingarna.

Nedrustning och icke-spridning av kemiska, biologiska och konventionella vapen

Utskottet vill också uppmärksamma det nedrustningsarbete som pågår inom andra områden än kärnvapen.

Vissa typer av konventionella vapen, som har setts som särskilt inhumana, regleras eller förbjuds genom 1980 års vapenkonvention, däribland brandvapen och permanent förblindande laservapen. Det framgår av den utrikesdeklaration som presenterades för riksdagen den 12 februari 2020 att Sverige driver på inom ramen för konventionen för ett effektivt internationellt förbud mot dödliga autonoma vapensystem som är oförenliga med folkrättens krav.

Ottawakonventionen förbjuder användning av truppminor som kan detoneras av en människa. År 2012 ratificerade Sverige konventionen som

förbjuder användning av klusterammunition, och de svenska lagren av klusterammunition är förstörda.

FN:s generalförsamling antog 2013 ett fördrag för att kontrollera den internationella vapenhandeln (Arms Trade Treaty, ATT). Avtalet ställer minimikrav på stater att kontrollera legal vapenhandel och är därmed också ett verktyg för att bekämpa illegal och oansvarig vapenhandel, som orsakar stort humanitärt lidande världen över. Utskottet noterar att Sverige aktivt deltog i förhandlingen och är engagerat i arbetet att få ännu fler länder att ansluta sig till fördraget, och i att stödja dem som ansluter sig att uppfylla sina åtaganden. Små och lätta vapen förekommer i de flesta sammanhang där våld används, från terrorism och väpnad konflikt till brottslighet och våld i hemmet. Runt en halv miljon människor världen över dör varje år till följd av detta väpnade våld. Utskottet vill understryka vikten av att Sverige deltar aktivt i FN:s och EU:s arbete för att kontrollera den illegala handeln med dessa vapen.

Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring trädde i kraft 1997. Syftet med konventionen är att skapa en värld fri från kemiska vapen. Sverige har, liksom nästan alla andra stater i världen, skrivit under konventionen.

Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) är det internationella organ som arbetar med att upprätthålla konventionen, genom deklaraionskrav och inspektioner av kemiska anläggningar. Uppdraget för OPCW är att implementera kemvapenkonventionens bestämmelser för att uppnå en värld fri från kemiska vapen och hot om deras användning samt att främja kemiutveckling för fredliga ändamål. Sekretariatet på OPCW presenterar förslag för medlemsstaterna om hur konventionen ska implementeras. Konventionen ger OPCW rätten att genomföra inspektioner i syfte att verifiera att ingen förbjuden eller ej deklarerad verksamhet förekommer.

Konventionen om förbud mot biologiska vapen och toxinvapen (Biological and Toxic Weapons Convention, BTWC) som trädde i kraft 1975 förbjuder utveckling, anskaffning, innehav och användning av denna typ av vapen. Den försvagas dock av att den saknar en fungerande mekanism för att verifiera att en statspart lever upp till dess bestämmelser. Trots utvecklingen av biologiska vapenprogram under perioden 1940–1960 och det omfattande sovjetiska biologiska vapenprogrammet (1970–1990) har biologiska vapen, till skillnad från kemiska vapen, inte använts sedan andra världskriget. Däremot har biologiska ämnen använts vid enstaka tillfällen av icke-statliga aktörer.

Utskottet vill sammanfattningsvis understryka vikten av att regeringen verkar för fortsatt utveckling och implementering av ovan nämnda avtal och konventioner. Regeringen bör också fortsatt bidra aktivt till det internationella samfundets arbete med att öka öppenheten i fråga om länders rustningar och kontrollen över internationella flöden av båda tunga och lätta vapen.

I den mån de inte har tillgodosetts genom vad som här har anförts avstyrker utskottet motionerna 2019/20:775 yrkande 3, 2019/20:2830 yrkande 7, 2019/20:3261 yrkande 14 och 2019/20:3287.

Införsel av kärnvapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionen med hänvisning till befintligt regelverk.
Jämför reservation 2 (V).

Motionen

I motion 2019/20:3273 av Laila Naraghi m.fl. (S) påtalas behovet av ett tillägg i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, för att tydliggöra att införsel av kärnvapen i Sverige inte är tillåtet.

Utskottets ställningstagande

Tillträde till svenskt territorium regleras i tillträdesförordningen (1992:118). Enligt denna får ett utländskt statsfartyg eller statsluftfartyg eller en utländsk militär avdelning endast med regeringens tillstånd vistas på eller bedriva skjutövningar eller andra militära övningar på svenskt territorium (6 och 10§§). Förordningen upphör att gälla om Sverige kommer i krig. Vad som gäller i en sådan situation regleras i regeringsformen (15 kap.). Tillträdesförordningen innebär att Sverige i varje enskilt fall fattar nationella beslut om tillträde till och villkor för militär närvaro och verksamhet på svenskt territorium.

Utskottet vill i sammanhanget också påpeka att en gästande stat enligt den folkrättsliga suveränitetsprincipen är folkrättsligt förpliktad att följa de villkor som Sverige uppställer för besöket. Den svenska positionen att inte förvärva kärnvapen och att inte tillåta att sådana placeras på svenskt territorium eller medförs av gästande utländska stridskrafter vid besök har förmedlats på ett tydligt sätt i olika sammanhang och forum, t.ex. genom tal i FN:s generalförsamling. Riksdagen har också vid ett flertal tillfällen understrukit att alla kärnvapenstater måste uppmanas att påskynda nedrustningen som syftar till en total eliminering av såväl taktiska som strategiska kärnvapen, att kärnvapenstaterna måste förbinda sig att inte utveckla nya kärnvapen och att alla stater som inte redan har gjort så måste uppmanas att ratificera provstoppsavtalet.

Mot bakgrund av vad som här har anförts avstyrker utskottet motion 2019/20:3273.

Motion som bereds förenklat

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i en motion som är föremål för förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsbehandling under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018.

Utskottet har vid en genomgång och beredning noterat att motion 2019/20:2065 inte kan vara aktuell för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott denna motion.

Reservationer

1. Nedrustning, punkt 1 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3287 av Laila Naraghi m.fl. (S) och
avslår motionerna
2019/20:775 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3,
2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 7 och
2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

Den 7 juli 2017 röstade 122 stater, vid ett sammanträde i FN:s högkvarter i New York, igenom ett avtal som förbjuder kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons).

Sverige deltog aktivt under förhandlingarna och röstade även ja till avtalet som antogs med stående ovationer. Regeringen tillsatte häromåret en enmansutredning för att analysera konventionen. Utredningen presenterades tidigare i år. Regeringen har beslutat att i nuläget inte underteckna konventionen men fortsätter att arbeta för ett förbud mot kärnvapen genom att Sverige blir observatör. Som observatör kommer Sverige till viss del att ha möjligheter att påverka konventionen i den riktning som regeringen vill se.

Detta avtal innebär en tidigare oöverträffad möjlighet att ändra den internationella normen kring kärnvapen och på sikt åstadkomma total kärnvapenedrustning. Avtalet sluter cirkeln med förbud mot massförstörelsevapen och särskilt inhumana vapen. Kärnvapen har varit det enda massförstörelsevapen som fram till nu inte varit förbjudet i en internationell konvention.

Avtalet tar avstamp i de katastrofala humanitära konsekvenser som en kärnvapenedonation skulle orsaka. Om ett kärnvapen kommer till användning igen finns det inget en stat eller internationell organisation skulle kunna göra för att hantera de humanitära konsekvenserna. Det är helt enkelt omöjligt för stater och humanitära hjälporganisationer att förbereda sig för ett kärnvapenkrig. Det är en insikt som bottnar i erfarenheterna från 1945, som

vuxit fram i det internationella samtalet och som fastslogs vid den första konferensen om kärnvapnens humanitära effekter i Oslo 2013.

Sverige har en lång tradition av att verka för multilateralism, kärnvapenedrustning och gemensam säkerhet. Detta har exemplifierats genom att vi i ett tidigt skede aktivt anslöt oss till tidigare vapenförbud och FN-konventioner om nedrustning. Sverige måste ta vara på det handlingsutrymme som nu finns för att realisera målsättningen om en kärnvapenfri värld. Det är vi skyldiga kommande generationer.

2. Införsel av kärnvapen, punkt 2 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3273 av Laila Naraghi m.fl. (S).

Ställningstagande

Kärnvapen är det enskilt största hotet mot mänskligheten. Kärnvapenfrågan står nu återigen i centrum för internationell debatt.

Tack vare stora ansträngningar har kalla krigets omfattande kärnvapenarsenal rustats ned från rekordnivåerna på upp emot 70 000 kärnvapen till dagens ca 15 000. Men dagens kärnvapen har mångdubbelt starkare sprängkraft än de atombomber som 1945 fälldes över Hiroshima och Nagasaki. En kärnvapenexplosion skulle ha fruktansvärda humanitära konsekvenser. Det skulle också starta en kedjereaktion som kan resultera i ett kärnvapenkrig med oöverskådliga humanitära konsekvenser.

Kärnvapen är och förblir därför ett ständigt hot mot hela mänskligheten. Parallellt med att Sverige fortsätter arbetet för internationell nedrustning och ett förbud mot kärnvapen är det av största vikt att vi bidrar till avspänning i vår del av världen och att vårt territorium fredas från kärnvapen. Frågan om kärnvapen i Sverige aktualiseras med jämna mellanrum, inte minst vid amerikanska flottbesök och i samband med ryska flygningar över Östersjön.

Riksdagens alla partier är överens om att kärnvapen inte ska få föras in i vårt land. Finland har i sin kärnenergilag en tydlig formulering som förbjuder införsel av kärnvapen till landet: Det är förbjudet att till Finland införa kärnladdningar samt att där framställa, inneha och spränga sådana. Med hjälp av denna lag har Finland tydliggjort vad som gäller i landet. Detta har bidragit till avspänning i regionen, något som också Sverige har gagnats av.

Sverige bör liksom Finland ha en sådan lagstiftning för att klargöra vår syn på kärnvapen och på så vis sända tydliga signaler vad gäller detta både till våra medborgare och till omvärlden. En sådan lag har en naturlig plats i svensk lagstiftning. Därför bör behovet av ett tillägg i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, som förbjuder införsel av kärnvapen i landet, övervägas.

Särskilda yttranden

1. Nedrustning, punkt 1 (S, MP)

Kenneth G Forslund (S), Pyry Niemi (S), Anna Vikström (S), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Serkan Köse (S) och Annika Hirvonen Falk (MP) anför:

Kärnvapenkonventionen är ett historiskt viktigt initiativ för att förnya och fördjupa förhandlingarna om kärnvapennedrustning. Konventionen förbjuder utveckling, förvaring, transport och användning av kärnvapen och också hot om att sätta in sådana vapen. Det handlar om konkreta och nödvändiga steg som också ökar trycket på kärnvapenstaterna att nedrusta.

Kärnvapenkonventionen ska ses som ett viktigt komplement till redan existerande internationella ramverk och regimer om kärnvapen, inte som en ersättning.

Sverige var ett av 123 länder som röstade för konventionen i FN:s generalförsamling 2017. Det gjordes med en röstförklaring som pekade på delar av konventionen som behövde besvaras eller kompletteras. I dag finns inte majoritet i riksdagen för en ratifikation. Socialdemokraternas och Miljöpartiets ambition är att arbeta för förtydliganden och kompletteringar som gör det möjligt för Sverige att ratificera konventionen.

2. Nedrustning, punkt 1 (M, KD, L)

Lars Adaktusson (KD), Fredrik Malm (L), Karin Enström (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M) och John Weinerhall (M) anför:

Sverige ska arbeta strukturerat och långsiktigt i nedrustningsfrågor. Det är ett centralt svenskt intresse att vårt land är en trovärdig säkerhetspolitisk partner i en alltmer osäker värld. Genom historien har vi byggt upp ett förtroende och agerat för de på området avgörande avtalen NPT och CTBT.

Värnandet av den regelbaserade multilaterala världssordningen är i dag mer betydelsefullt än på flera decennier. Den utgör även en grundpelare i samarbetet kring nedrustningsfrågor.

I Sveriges närområde utmanas samtidigt folkrätten såväl som den europeiska ordningen för fred och säkerhet, vilken alla Europas stater ställt sig bakom i Helsingforsavtalet 1975. Utvecklingen i vår del av Europa måste således tas i beaktande i det svenska engagemanget för nedrustning, så som i alla andra säkerhetspolitiska sammanhang. Att Ryssland under senare år har gett ett större inflytande till kärnvapen i sin doktrin är således ytterst allvarligt.

Mot denna bakgrund har regeringens säkerhetspolitiska agerande i de viktiga nedrustningsfrågorna under senare år väckt frågor. Engagemanget för konventionen om förbud mot kärnvapen, TPNW, har skapat osäkerhet bland

Sveriges samarbetsländer i fråga om våra säkerhetspolitiska vägval. Det har varit ett stickspår.

I en tid av ökad osäkerhet valde regeringen att engagera Sverige i arbetet med en konvention som tydligt försvagar sammanhållningen mellan västdemokratierna. Konventionens hjälpförbud hade exempelvis stått i strid med den solidariska säkerhetspolitik som en bred majoritet i riksdagen står bakom. Engagemanget för konventionen var således ett avsteg från rådande politik. Flera av Sveriges viktigaste samarbetsländer var tydliga med konventionens konsekvenser. Trots att regeringen tydligt gick emot de rekommendationer som flera av riksdagens partier framfört valdes denna särilinjé med allt vad det inneburit av att tid och kraft förlorats samt att förtroende riskerats. Efter månader, och en genomförd gedigen utredning, så landade till slut regeringen ändå i den rimliga ståndpunkt som tidigt hade förordats av andra.

TPNW går även emot den höga standard som Sverige genom åren har bidragit med i det internationella nedrustningsarbetet, bl.a. vad gäller frågan om verifikation. Sveriges trovärdighet äventyrades av en förd symbolpolitik.

Det är av stor vikt att Sverige fokuserar engagemanget på nedrustningsområdet till etablerade samarbeten för nedrustning och icke-spridning. Särskilt viktigt är att icke-spridningsfördraget inte försvagas eller åsidosätts.

Det är nu betydelsefullt att regeringen drar lärdomar av TPNW-hantering. Ärenden av denna dignitet måste hanteras med noggrann analys och god beredning. För Sveriges säkerhet och välbefinnande måste långsiktighet alltid eftersträvas i vårt lands säkerhetspolitik.

3. Nedrustning, punkt 1 (SD)

Tobias Andersson (SD), Martin Kinnunen (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD) anför:

Sverigedemokraterna har i sin motion anført att internationella nedrustningsavtal som gynnar Ryssland och missgynnar demokratiska stater inte bör stödjas av Sverige. Sverigedemokraterna förespråkar avspänning och nedrustning av kärnvapen. Med dagens säkerhetspolitiska läge gäller det dock att vara pragmatisk och realistisk, och därför ser vi det som nödvändigt att åter få med denna aspekt i Sveriges säkerhetspolitiska planering och arbete.

Vi står givetvis fortsatt bakom våra ståndpunkter men under aktuellt rådande förhållande har vi valt att inte föra ärenden till kammaren för beredning utan lägger ett särskilt yttrande till betänkandet.

4. Nedrustning, punkt 1 (C)

Kerstin Lundgren (C) anför:

Centerpartiet har en tydlig profil mot kärnvapen och massförstörelsevapen och har länge arbetat mot minor, klustervapen och kemiska vapen. För oss är det självklart att arbeta för nedrustning med målet om en kärnvapenfri värld. Arbetet med nedrustning måste fortsätta, och de rustningskontrollåtgärder och

förtroendeskapande arrangemang som finns måste vi försöka upprätthålla och förstärka.

Vi kommer att fortsätta att arbeta för att det globala icke-spridningsavtalet NPT, för att upprätthålla och hålla samman så många länder som möjligt för en långsiktig kärnvapennedrustning. Nästan alla andra rustningskontrollåtgärder och förtroendeskapande arrangemang i Europa är tyvärr satta ur spel. Dessutom sades INF-avtalet upp och slutade gälla 2019. Det har försämrat säkerheten i vårt närområde. Nu kan vi se en hårdnad retorik mellan USA och Ryssland.

Sverige ska vara en tydlig röst i nedrustningsarbetet. Vi ska arbeta för att stärka de få kvarvarande nedrustningsavtal och förtroendeskapande nedrustnings-samarbeten som faktiskt finns och ännu fungerar. För en trovärdig nedrustning med sikte på att avveckla alla kärnvapen måste kärnvapenländerna vara delaktiga för att faktiskt nå resultat. Det är också av vikt att vi får till ett nedrustningsavtal för taktiska kärnvapen och att icke-spridningsfrågorna åter hamnar i fokus. Att det s.k. provstoppsavtalet träder i kraft är viktigt, och då även inkluderande Nordkorea som inte ens accepterar det moratorium som övriga länder har accepterat.

Centerpartiet tog redan 2017 ställning mot att Sverige skulle skriva under FN:s kärnvapenförbudskonvention så som den nu är formulerad. Dels riskerar den att bli plakatpolitik eftersom kärnvapenländerna inte är med, dels riskerar den våra försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten och att vi blir isolerade. I stället vill vi stärka det globala icke-spridningsavtalet som på sikt också ska leda till en kärnvapenfri värld när kärnvapen successivt avskaffas. Vi välkomnar därför att regeringen nu också har tagit ställning mot att skriva under FN:s kärnvapenförbudskonvention så som den nu är formulerad.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:775 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationella nedrustningsavtal som gynnar Ryssland och missgynnar demokratiska stater inte bör stödjas av Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2065 av Kalle Olsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare höja ambitionerna inom nedrustningsområdet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2830 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fokusera på etablerade samarbeten för nedrustning och icke-spridning av kärnvapen samt upprätthålla förbuden mot massförstörelsevapen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3261 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fortsätta att förstärka det globala kärnvapennedrustningsarbetet med utgångspunkt i NPT-avtalet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3273 av Laila Naraghi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av ett tillägg i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet som förbjuder införsel av kärnvapen i landet, likt den finska lagstiftningen, och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3287 av Laila Naraghi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av instiftandet av en internationell konvention som förbjuder kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.